

Hizkuntzen trataera bateratua hezkuntzan

Autor: Causo Santa Cruz, Ainhoa (Licenciada en filología vasca, Profesora de euskera en educación secundaria).

Público: Profesorado. **Materia:** Euskara eta literatura. **Idioma:** Euskera.

Título: Hizkuntzen trataera bateratua hezkuntzan.

Resumen

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) bai euskara eta bai gaztelera hizkuntza ofizialak izanik, hezkuntza elebiduna jasotzeko aukera izan dugu. Hala ere, gaur egun globalizazioa dela eta ingelesa ere irakaskuntza horretan sartu da. Hori dela eta, hezkuntza curriculumari begiratzen baldin badiogu, hizkuntzak modu bateratuan irakasteko proposamena planteatzen da; hau da, programazio adostuan irakastea. Hau horrela izanik Hezkuntzan, batez ere Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan, hizkuntzen trataera bateratuaren egoera nolakoa den eta zelan aplikatu daiteke azalduko dut.

Palabras clave: Hizkuntzen Trataera Bateratua, HTB, DBH.

Title: Integrated treatment of languages.

Abstract

Integrated treatment of languages: Basque, Spanish and English. In the basque country, Basque and Spanish are oficial languages, and that is the reason why we can learn in both languages. But according to the globalization, foreing languages, for example English, have a lot of importance in education. That is why we have to teach in an integrated way with different languages. In this article I give a proposal to teach in that way.

Keywords: ITL, Integrated treatment of languages.

Recibido 2017-12-19; Aceptado 2017-12-30; Publicado 2018-01-25; Código PD: 091060

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) bai euskara eta bai gaztelera hizkuntza ofizialak izanik, hezkuntza elebiduna jasotzeko aukera izan dugu. Hala ere, gaur egun globalizazioa dela eta ingelesa ere irakaskuntza horretan sartu da. Hori dela eta, hezkuntza curriculumari begiratzen baldin badiogu, hizkuntzak modu bateratuan irakasteko proposamena planteatzen da; hau da, programazio adostuan irakastea. Hizkuntza Curriculumak zera dio hizkuntzen trataera bateratuaren (HTB) gainean:

Bigarren Hezkuntzako ikasleak eleanitzak dira, neurri batean; hori dela eta, proposatutako hizkuntza-helburuez gainera, hizkuntza-irakasleek hausnartu eta beren irakaskuntza moduak egokitu beharko dituzte, eta, aldi berean, arreta berezia jarri beharko diote hizkuntzen lanketa integratuari. Hizkuntzak modu integratuan irakastea honako arrazoi hauen ondorio da. Batetik, ikasleak elebidunak edo eleanitzak direnez, une oro hainbat hizkuntza dakizkite eta horien bidez lortutako ezagutzak dituzte, beren euskarri kognitiboak eta emozioak osatzen dituztenak, hain zuzen. Eta bestetik, hizkuntza-ikaskuntzak trukatzeko ahalmena eta, hitzunek parte hartzen duten eremuetan, hainbat hizkuntza aldi berean egon ahal izatea aipatu behar dira. Egiaztapen horien arabera, beraz, alor bakoitzean dagokiona landu beharko da eta bateragarriak diren gaiak guztien artean trukatu beharko dituzte, betiere bakoitzaren erabilera egokia bultzatuta.

Hizkuntzen trataera bateratuaren helburu nagusia zera da: hizkuntzak modu egokian ikastea gure gizarteko testuinguru plurala kontuan izanik. Hizkuntza bat ikasten dugunean beste hizkuntzetarako erabilgarriak diren eduki asko ikasten dira, eta modu honetan, beste hizkuntza baten ikasketa errazagoa izan daiteke.

Uri Ruiz Bikandik (2008: 48) dio hizkuntzen programazioen planifikazio bateratua beharrezkoa dela hezkuntzan; premiazkoa.

El tratamiento integrado de lenguas, exige elaborar conjuntamente, a partir del conocimiento de los usos lingüísticos de los alumnos en cada lengua, aquellos aspectos cuyo desconocimiento dificulta el avance de la interlengua o precisan de atención reflexiva específica. Se trata de posibilitar que relacionen, establezcan nexos, descubran paralelismos, y comportamientos opuestos, formulen reglas, las apliquen y puedan referirse a ellas en un trabajo de reflexión metalingüística que desvele el funcionamiento de las lenguas y delimite al mismo tiempo sus perfiles para poder hacer

un uso autónomo de cada una. Para lograr esos fines conviene disponer de una terminología unificada que permita en las clases de lengua(s) referirse a los elementos, a las reglas lingüísticas y a los mecanismos que actúan en los distintos sistemas.

Gaur egun, Espainiar estatuan, “trilinguismo” -aren leloa suspertzen ari da hizkuntzak irakasteko helburu gisa baina ez dute modu egoki batean antolatatu. Artur Noguero-ek (2008: 13) dioten bezala “lo hacen simplemente con un planteamiento de enseñanza acumulativa de lenguas. Tanto es así que ha llegado a formularse el reparto igualitario de la dedicación horaria (el 33% para cada lengua) como si fuera la solución para lograr un dominio igual.”.

Beraz, hizkuntza bat ondo ikasteko ez ditugu beste hizkuntzak baztertu behar eta baten bakarrik murgildu. Hizkuntza baten ikasten dena beste hizkuntzetara transferitu daiteke eta horrela gure ezagupena zabalduko dugu. Baina hizkuntza bakoitza bere aldetik eta aparte ikasten baditugu oso zaila egingo zaigu hiru hizkuntzak menperatzea. Eta ez hori bakarrik, denbora aldetik ere, asko galduko dugu, dena behin eta berriz ikasi beharko dugulako, ez dugulako hizkuntza baten ikasten duguna beste hizkuntzan erabilgarri egingo, ez gara gai izango hizkuntza bakoitza bere aldetik ikasten baldin badugu. Maria Pilar Sagastak eta Matilde Sainzek (2006: 58) zera diote:

Hizkuntza baten bidez egiten ikasten dena ez da berriz ikasi behar beste hizkuntza batean, prozedurak transferigarriak direlako. Gaitasun akademikoa transferigarria da hizkuntza batetik bestera, baina hizkuntzen erabilera sustatu behar da transferentzien mekanismoa pizteko. Erabilera sustatzen ez bada, ikaskuntzak nekez transferituko dira.

Hori dela eta, hizkuntzen trataera bateratua bultzatu behar da eta hau aurrera eramateko zenbait pausu beharrezkoak dira.

Hona hemen Teresa Ruiz Perezek (2008: 48) proposatzen dituen egin beharreko premiazko lehenengo pausuk irakaskuntza bateratu hau lortzeko:

- Irakasle-talde bat izatea, hau da, lan-orduak partekatu, erabaki bateratuak hartu, esperientziak partekatu, etab.
- Gaztelera, ingelesa eta euskara moduko hizkuntza desberdinek komunean zer duten jakin; nola aprobetxatu ikasleen baliabide linguistiko eta kulturalak, eta zein den modu egokiena hizkuntzak irakasteko testuinguru elebidun edo eleanizetan.
- Irakaskuntza material egokia aukeratu helburu berriei egokitzuz.

Argi dago, hizkuntzen irakaskuntza bateratua aurrera eramateko, lehenengo eta behin kontuan hartu behar dena irakasleen lan bateratua dela. Irakasleek ez badute elkarrekin lan egiteko ardura hartzen ezinezkoa da hizkuntzak elkarrekin aurrera eramatea, beraz, hori izan beharko litzateke ikastetxeek hartu beharreko lehenengo ardura. Artur Noguero (2008: 14) ere ideia honen aldekoa da:

La didáctica integrada de las lenguas supone superar el nivel mínimo de coordinación con la programación conjunta, que implica el acuerdo de todos los profesores de las lenguas que se enseñan en el centro en cuanto a objetivos, contenidos, métodos y procedimientos de enseñanza y evaluación.

Honetaz gain, beste bi ideia nagusi proposatzen ditu:

(...) la didáctica integrada de las lenguas requiere la realización de actividades para la intercomprensión de las lenguas de la misma familia, lo que supone integrar los objetivos y explotar la transferencia de estrategias y otros conocimientos.

(...) el desarrollo de la competencia plurilingüe e intercultural exige que en las aulas se hagan presentes las lenguas del alumnado, las del entorno, las minorizadas e inclusive las más lejanas, “exóticas” o desconocidas, para aprender de ellas y de las personas que las hablan.

Hizkuntza bat ikasteko ez dago zertan edozein ikasgai (gizarte, historia, matematika, biologia...) atzerriko hizkuntzan landu behar. Proposamen hau ondo burutzeko ikastetxeko proiektu linguistikoan zehaztu behar da eremu bakoitzean zein eduki landuko diren, noiz landuko diren, nola, zein hizkuntzatan eta zein helbururekin egingo den. Edozein ikasgai atzerriko hizkuntzan emateak ez du bermatzen hizkuntza ikasiko dutenik.

Proposamen honen helburua, hizkuntzak era bateratuan irakastearen helburua, ikasleek hizkuntza menderatzea da eta gai izatea hizkuntza horretan idazteko, zerbait azaltzeko, argumentatzeko, egunerokotasunean erabiltzeko, errealitatera

eramateko, etab. Hizkuntzak ikastea ikastearren ez dauka inongo zentzurik, haien erabilera bultzatu behar da. Uri Ruiz Bikandi (2006: 52) ideia honen aldekoa da:

Funtsa da ikasten denari zentzua topatu behar zaiola, eta hori lortzen dela baldin eta ikasi beharrekoak sozialki zentzua badu. Hau guztiaren premisa da ikasleak, problemak ebatzi eta aldi berean ikasi nahi izango dituela mundu errealean gertatzen diren problemen antza dutenean.

Ikaskuntza hori sistematizatu behar da. Horregatik, irakasleak aktibitatea planifikatzean ez die ekintzei bakarrik begiratuko, baizik eta haiekin datozen edo etor daitezkeen zeregin diskurtsiboak eta hizkuntzaren formak ere aurreikusi beharko ditu. Zeregin sozialetan erabiltzen diren forma horiek eurek ere erabili, jabetu eta konturatu daitezzen lagundu behar baitie ikasleei. Horretarako hizkuntzaren erabilerak planifikatu eta sistematizatu beharko ditu, ikasketaren prozesuan zehar behar diren egokitzapen guztiak eginez.

Hau guztia aurrera eramateko, talde lana egokia izan daitekeela proposatzen dute jakitunek. Modu honetan, ikasleek elkarri laguntzen diote eta batek dakiena besteari irakasten dio eta alderantziz. Uri Ruiz Bikandi (2006: 54):

(...) Umeen talde lanak normalean, haien artean mailarik altuena duenaren maila hartzen du, gehien dakienari bere jakituria ezagutzen zaio eta horren ondorioz bera izaten da taldearen zereginetan gidari. Gehien dakiena gutxiago dakienari egokitu behar zaio, nagusia txikiari, irakaslea ikasleei... izan ere, elkarlana eta bertan sortzen diren laguntza aukerak sustatu behar dira, horrela ikasten baitira hizkuntzak eta horrela ikasten baita lankidetzat, bizitzan oinarritzea dena: bakoitzak dakien neurrian eman eta behar duen neurrian hartu posible egiten duen giza jokabidea.

Lan kooperatiboak giza taldearen hezkuntza eta komunikazioa posible egiteaz gain, taldeak integratu eta elkarren arteko ezagutza bultzatu, problemen aurrean begirada zorrotzu eta komunikazioa areagotu egiten baitu.

Hizkuntzen trataera bateratua hain proposamen baliagarria izanik, zergatik ez da ikastetxeetan aurrera eramaten? Oriol Guaschek (2008: 22) eduki teoriko eta praktikoetan ikusten du gabezi handiena: “La falta de instrumentos teóricos y prácticos para desarrollar las ideas generales acerca del tratamiento integrado de las áreas de lengua ha limitado también las posibilidades de que el profesorado consciente de esta necesidad se implique en hacerla realidad.”

Argi dago, hasiera batean irakasleek, argialetxeek, eta hezkuntzan lan egiten duten guztiak lan handia egin beharko dutela proposamen hau aurrera eramateko, lehengo urteak gogorak izango direla, lan handikoak, baina behin egoera hori gaituta, hizkuntzak modu eraginkor batean ikasiko dira, irakasleek ikasten dutena erabilgarri ikusiko dute, eduki guztiak askoz ere erabilgarriagoak izango dira, eta honela hezkuntza sistema ere hobeto joango da, hezkuntza maila seguruenik gora egingo du proposamen hau aurrera baldin badoa eta hezkuntza sistema osatzen duten guztiak gogoz ekiten baldin badute.

Hala era, zenbait zalantza sortzen dira proposamen hau aurrera eramateko orduan. Adibidez, irakaskuntza eleanitza suspertzeko eredu bat sortzen denean, posible izango al da eredu bakar hori ikastetxe guztietan suspertzea? Maria Pilar Sagastak eta Matilde Sainzek (2006: 57) zera uste dute: “Hartzaileari eta testuinguruari erreparatu behar diegu hezkuntza eleanitza bermatzeko. Ondorioz, testuinguru jakin baten arrakastatsua den proiektu eleanitz bat ezin da estrapolatu beste testuinguru batera; eskolak berak eraiki behar du eraginkorra izango den eredu eleanitza.”

Beraz, argi dago, ikastetxe bakoitzak, testuinguru eta hartzailea kontuan izanik, bere hezkuntza eleanitza suspertu behar duela, eta ez dagoela zertan beste ikastetxeetako irakaskuntza eredu bera erabili behar, segun eta non gauden era batera edo bestera antolatu beharko dira gauzak.

Bukatzeko, ondorio gisa, Uri Ruiz Bikandik (2006: 55) dioen bezala “irakaskuntza aktiboa, kooperatiboa, zentzuzkoa, ikasle zentratua, komunikazioan oinarrituta, ikasle banaka bakoitzaren beharrezkoak kontutan dituen, induktiboki ikasten eta forman erreparatzen laguntzen diona da printzipio metodologikook proposatzen dutena.”

Bibliografía

- FERRER, M. (1998): “La integración de las lenguas en la educación secundaria”, in *Aula de Innovación Educativa*, znb. 70, or 14-16.
- GUASCH, O. (2007). “La educación multilingüe. Un reto para el profesorado”, in *Cultura y Educación*, znb. 19 (2), or 135-147.
- GUASCH, O. (2008). “Reflexión interlingüística y enseñanza integrada de lenguas” in *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, znb.47, or 20-32. Barcelona: Editorial Graó.
- IDIAZABAL, I. (2000). “Hizkuntza trebetasunen transferentzia programa elebidunetan”, in *Ikastaria*, znb 12, or. 143- 145.
- NOGUEROL, A. (2001). “Cómo tratar la diversidad lingüística y cultural”, in M. CASAS eta C. TOMAS (eds.). *Educación primaria. Orientaciones y recursos*. Barcelona: CISS/ Praxis
- NOGUEROL, A. (2008). “El tratamiento integrado de las lenguas en el marco europeo”, in *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, znb.47, or 10-19. Barcelona: Editorial Graó.
- RAMIREZ, R., SERRA, T. (1999). “Proyecto integrado de lenguas”, in *Aula de Innovación Educativa*, znb. 87, or. 43-46
- RUIZ BIKANDI, U. (2006). *Hizkuntzen irakaskuntzan printzipio metodologiko komunak, zein neurritan?*. In *Jakingarriak*. Leioa: Euskal Herriko Unibertsitatearen Argitalpen Zerbitzua
- RUIZ PEREZ, T. (2008). “El tratamiento integrado de lenguas. Construir una programación conjunta” in *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, znb.47, or 46-58. Barcelona: Editorial Graó.
- SAGASTA ERRASTI, M. P. (2002). *La producción escrita en euskara, castellano e inglés en el modelo D y en el modelo de inmersión*. Leioa: Euskal Herriko Unibertsitatearen Argitalpen Zerbitzua.